

# Učiteljski TOVARIS.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. vsakega meseca na celi poli. Cena mu je za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise prejema vredništvo; naročnino in oznanila pa prejema in razpošiljanje oskerbuje založništvo.

List 2.

V Ljubljani, 15. januarija 1880.

Tečaj XX.

## Zemljepisje in zgodovina v ljudskeji šoli.

(Dalje.)

Luno so uže otroci videli, morda tudi opazovali, da je včasih polna luna, včasih je pa le nekaj serpaste lune na nebu, i. t. d. To, kar so opazovali, naj učitelj otrokom v spomin pokliče. Tako bode budil njih razum in bistril pamet.

Pridejo pa na versto tudi „migljajoče zvezde“. Kako smo gledali, kako stermeli otroci v zvezdnato nebo, kako smo bili preplašeni, videti da se je zvezda uternila, češ, sedaj je človek umerl i. t. d. Nekako tako se učitelj lahko poslužuje teh vaj, da položi uže v I. razredu dobro podlago prihodnjemu uku. B. vaja 66. kaže dobrotljiv upliv solnca na zemljo in 67. „solnce in dež“ nam poočituje, da je na svetu vse prav modro stvarjeno, vse o svojem času.

68. b. v. „Veter“ kaže v živih podobah učinke vetra, učitelj ne bode zamudil prilike, da bi otrokom ne razlagal dobrotljivega nasledka vetrov, dalje od kod vlečejo vetrovi, kaj nam prinašajo? Prav primerno sklepa 69. b. v. 4. spredstojee vaje, kajti po solncu se leto, po luni pa tedni vravnajo, začetek leta je pri nas o zimskem času (v zimskem preobratišču solnca). Zadnja b. v. pa je „Voščilo za novo leto“.

Cesarsko pesem imajo pridejano vsa berila; poje se namreč po vseh razredih, zato so jo pa spisatelji vzeli v berila, sicer bi jo otroci morali prepisovati. Kedar učitelj pervikrat bere z otroki cesarsko pesem, gotovo ne bode zamudil razlagati otrokom naj poglobitnejše točke, ki jih gre vedeti vsakemu državljani o svitli vladarski hiši in o skupni domovini. Tako na priliko bode učitelj rabil „Začetnico in I. berilo“ za vodne pojmove v zemljepisje. — Kar se je v „Začetnici in v I. berilu

začelo, nadaljuje se sedaj v „II. Berilu“. V. nam predstavlja „Nebo in zemljo“ v 24. b. vajah namreč od 108.—132. vaje. B. v. „108“ je pesen, ki nam kaže upliv solnca, ker namreč zemljo razsvetljuje, in rastlinstvo zbuja in oživlja, in luno razsvetljuje. Na konci se pa spominja na stvarnika, namreč: vedno, vedno uči, kogar čast goriš. 109. b. v. „Strani neba“ nazorno kaže, kako se ima poučevati o stranih neba, t. j. nazorno, ali učenik pelje učence na prosto, in jim tam kaže, kje solnce vzhaja spomladi, po letu, jeseni in po zimi, ali pa jih napeljuje, da sami pogledajo in mu potem poročajo, kje so videli solnce vzhajati in zahajati? — V šoli se take reči ne dajo pokazati. — Pravijo da je bil v „Kodarji“ prav moder učitelj, ki je imel strani neba narisane na šolskih stenah. — Kaj pravite, ali so njegovi učenci kedaj imeli pravi pojem o 4. straneh neba. Tedaš še enkrat, otrok se mora pod prostim nebom zavedati (orientovati) ali neposrednje ali posrednje po učenikovem navodu. Vsak učenik naj pa presodi, ali bi ne bilo namenu primerno, ako bi otroke napeljeval, zavedati se po zvezdnatem nebu — se ve, da bi bilo treba tukaj govoriti kaj od zvezd i. t. d.

B. v. 110. „Na goro“, hvali potovanje na goro. Človeško serce hrepeni kviško, na gorah se misli prosto zemskih nadlog vzvišeno nad zemljo, in tako rekoč bližej Bogu. — To je idealna stran. — Ali kmetovalec pravi: „Hvali goré, a prebivaj v ravnini“. — Pa bode kdo rekel: Mladini ni treba vzvišene misli jemati in kratiti idealnosti. — Tudi prav, ko bi življenje ne bilo tako silno prozaično. — 111. b. v. „Dan in noč“, je pa zares izverstno izpeljana. Vmes ima vpleteno pesem „Zvonikarjeva“. Ta pesen (zlož. r. Bl. Potočnik), je menda naj lepša, kar jih poje naše ljudstvo; kaj živo izrazuje, kako je vsakdanje življenje zvezano s kerščanskimi običaji, polna je vzvišenih idej; vsaka kitica ima lepih nauk za življenje. Berilo v nevezani besedi pa pojasnuje vezano besedo, povsod je vse tako živo izraženo, kakor da bi človek gledal z očmi prikazni, ki se veršé ob vsakem dnevnem času. — Berilo ob konci pa otrokom še pojasnuje, kaj navadno imenujemo dan, kako se čas meri. Ta berilna vaja je, res da, skoz in skoz mojstersko izpeljana, rekli bi, bolj živo, bolj nazorno, bolj poučno, je težko pisati.

112. b. v. „Lahko noč“ je pesen, ki se prav prilega na prejšno vajo, in je prav otroško pisana. — Otrok je zaspan, vleže se spat, priporoča se angelu varhu in dela dobre sklepe za jutranji (prihodnji) dan, Boga na pomoč kliče, očetu in materi vošči lahko noč!

113. b. v. „Letni časi“ začenja se s pesnijo; vmes je zopet branje v nevezani besedi, ki dopolnjuje, razlaga vezano besedo otroškemu razumu (kolikor je prikladno na tej stopinji), zakaj spomladi dan rase, zakaj imamo po letu najdaljši dan in največo vročino, zakaj se jeseni dan krajša itd. Otrokom še tukaj ne gre razlagati sukanja zemlje okoli osi, njene

lege proti solncu o raznih letnih časih, to se prihranjuje za poznejšo stopinjo, najprej naj si to dobro zapomnijo, kar jim kažejo njih oči, drugo pa pozneje, ko bodo bolj zmožni to razumeti.

114. b. v. „Uganka“ nam kaže v vezani besedi, kaj nam prinašajo 4 letni časi. Sploh so primerne uganke kaj dobro sredstvo za pouk prostemu narodu, tudi bolj učeni jih radi slišijo; a njih sestava zahteva tudi bistro glavo, le pohvalno moramo priznati, da je več takih prav dobrih v II. berilu.

115. in 116. b. v. „Nevihta in strela“ nam pripovedujete o veličastnih a tudi strašnih in pogubonosnih prikaznih na nebu.

117., 118., 119. b. v. nam kažejo nebna čuda; prvi dve ste pesni, a 119. „Lunini spremeni“ nam pove, kako se luna predstavlja našim očem. Pri tej vaji bi želeli še kacega malega pristavka, n. pr. kako se po luni prazniki uravnajo, namreč največi praznik „velika noč“. No, kar pa ni tukaj, bomo nemara brali v III. berilu, katero se nam tudi obeta, in tisti pisatelji, ki so II. berilo tako ubrano sestavili, bodo vedeli tudi III. berilo tako izverstno in primerno sestaviti, kakor se to nahaja pri II. berilu. Druge vaje začenši od 120.—131. segajo bolj v prirodoslovje; od tega bomo nemara drugi pot kaj govorili, nekatere pa otrokom pojasnujejo, kar so slišali in brali dosihmal od prikazni neba. 131. b. v. ima dve uganki, poslednja od „polža“ bi se bolj prilegala III. oddelku „Dom“. Pa uganka ostane uganka, otrok ne bo tega strogo ločil, marveč veselilo ga bode, ako ugane, da je tista rogata žival „polž“. —

Prestopimo pa sedaj na VI. Tukaj ima pa „Domovina in zgodovina“ svoj poseben predal vsega skupaj 40 vaj. Perve dve vaji 132. „Domače ognjišče“ in 133. „Domačija“ pojasnujete pomen besedi: „domač, pa domačija“ in ga spominjata rojstvenega kraja; učenik bode vedel otroke napeljati, da bodo našteli vse, kar se najde v njihovem domačem kraju, kakor je n. pr. nasvetovano to str. 120 pri 140. b. v. „Okraj“. — Potreben kraj otrokom je pa šola, zato najdemo precej za domačijo, str. 113 kratko pesnico o šoli (b. v. 134). Iz domačije gre pa otrok po svetu; on gre za reko, veletokom v morje. Tam pa plavajo velikanske ladije; goni jih par ali veter. Na parobrodih in jadrenicah vozijo ljudje ... Ti in enaki stavki morajo čudno razburiti domišljijo priprostih otrok, ki še ne mara nikdar niso videli kake večje vode, niti drugačnega čolna kakor malo desko plavati po vodi. Učenik bode tukaj skerbela za potrebna pojasnila, da bodo otroci razumeli kaj beró. — Na zadnje se bere tam: „Kdor moliti ne zna, naj se na morje poda“. Učenik bode tu lahko pristavil: „Bogu se moramo priporočevati tudi o veselih dnevih, da nas bode raje uslišal, kedar bomo v nadlogah in stiskah vanj klicali“. — B. v. 136. „Iz malega raste veliko“ je kakor nadaljevanje 56. b. v. v I. berilu „Studenček“. — V „Studenčku“ je gledal deček, kako se hladni

virček vije izpod skale 'z poke male, kako naprej hiti in se narašča, tukaj pa bere, da potok žene mlinsko kolo, a ponosna reka hiti do morja in ladije nosi prepolne blaga. (Dalje prih.)

## Jernej Kopitar.

Zois — Kopitar — Vodnik. Kar je bil Mecena Horacu in drugim pevateljem latinskim, to in še več je bil blagi baron Žiga (Sigismund) Zois Vodniku, Kopitarju in mnogim tedanjim pisateljem slovenskim. Pri njem si je bil ta opomogel do velike učenosti in premožnosti. Uno je pokazal že v prvem svojem književnem delu:

1. Grammatik der Slavischen Sprache in Krain, Kärnten und Steyermark. Laibach. Korn. 1808. 8°. XLVIII. 460. — Slovnica ima sicer štiri razdelke, vendar ni vravnana po slovničnih zahtevah, kar se pojasnuje iz njenega ranega spočetja (cf. Selbstbiogr.). V prvem razdelku (Einleitung III — XLVIII) govori o Slovanih, največ po Schlözerju, o Cirilu in Metodu po Nestorju, o narečjih slovanskih, posebej o slovenščini in njeni pismenosti. V drugem (Elementar-Orthographie 1—212) o Cirilovi slovanski azbuki in o Bohoričevem latinskim pravopisu razkazuje v obilnih zgledih slovenščine naše razvijanje po stoletjih od 1584 do 1808. V tretjem (Etymologie 213—384) razklada besedoslovje, vzlasti oblikoslovje. V četrtem (Nachschrift 385—460) doveršuje z Dunaja prvo našo književno dobo in slovstveno vzajemnost po bukvah kranjskih in hrovaških v latinskem, glagoliškem in cirilskem pravopisju. — O tej slovnici piše M. Čop (cf. Šafařík's Gesch. d. südslaw. Lit. 1864. I. str. 36): „Seine Grammatik . . . gehört zu den einflussreichsten philologischen Arbeiten, die auf dem Gebiete der slawischen Literatur erschienen sind. Sie ist überreich an hellen Blicken, überraschend neuen Ansichten und gesunden Urtheilen; und durch alles dieses in hohem Grade geeignet, den Sinn des selbstdenkenden Lesers zu wecken, zu schärfen und auf neue Ideen zu führen“. In l. 1833 (v Slow. ABC-Krieg str. 2) pravi: „... Bis dahin war keine slawische Grammatik erschienen, die auf der Basis allgemeiner (und namentlich altklassischer) philologischer Bildung ruhend, sich durch Berücksichtigung aller slawischen Dialekte auf einen höhern Standpunkt erhoben hätte, und so historisch und philologisch zugleich gewesen wäre“. — Da je „Saggio grammaticale Italiano-Cragolino composto da Vincenzo Franul de Weissenthurn“ v Terstu l. 1811 v znanstvenem delu na tanko po Kopitarjevi, in sploh v kateri zgodovinski razmeri je proti prejšnjim in slejšnjim, to sem razkazal l. 1861 v izveštji gimnazije Ljubljanske: „Slovnice slovenskega jezika“ (str. 15. 16 itd.). — „Grammatica nostra dialecti Slavorum interioris Austriae Labaci prodierat A. 1808, non sine fructu popularium, sine Zoilo“ —



pravi o njej Kopitar sam l. 1840 (v Hesych. Glossograph. str. 71.), in dasi je spočela se bila iz nekakega razpora med njim in Vodnikom, tolaži vendar opomba Kopitarjeva v slovnici sami (str. 388. 389: Professor Vodnik hatte die Güte, bey meiner Abreise von Laibach, die Besorgung der weitem Correctur . . . zu übernehmen), da sta oba, če tudi časih „inimici rei“, prej in slej — po Zoisu — bila si „amici personæ“. —

Dunaj — Kopitar — Censor. „Exeunte 1808 venimus Vienne, Jurisbusque vacavimus usque ad finem 1810, ubi æd Cæsaris Bibliothecam palatinam transivimus... Annalium Litt. Vindobonensium redactionem... nonnisi amicorum hortatu ad anni tempus susceperamus, bene gnari quid negotium requireret majus nostris humeris.. Quod de magistratu nostro censorio“... O sadu te delavnosti Kopitarjeve piše spet Čop (cf. Gesch. d. südslaw. Lit. in ABC-Krieg): „Die von ihm in verschiedenen Zeitschriften, namentlich in den Annalen der Literatur des oesterreichischen Kaiserthums, der Wiener Literatur-Zeitung, den durch einige Zeit von ihm redigierten Jahrbüchern der Literatur und selbst ihm oesterreichischen Beobachter zerstreuten kritisch-philologischen Aufsätze verdienten nicht nur wegen ihres durch Scharfsinn, Gelehrsamkeit, fruchtbare Ideen u. s. w. ausgezeichneten Inhalts, sondern selbst wegen ihrer originellen Darstellungsweise gesammelt und vereint herausgegeben zu werden. Eine solche Sammlung, bestimmt den kritischen Sinn anzuregen und zu befruchten, würde nicht nur für slawische Studienfreunde, sondern auch für andere Philologen von weiterem Umblick von Nutzen sein“. — Tej pravični pa resnični želji je deloma že vstregel, deloma hoče še vstreči (in da bi skoro! kajti dotlej se Kopitar v sliki doveršeni kazati ne more —) slavni naslednik njegov, priobčivši:

2. Barth. Kopitar's kleinere Schriften sprachwissenschaftlichen, geschichtlichen, ethnographischen und rechtshistorischen Inhalts. Herausgegeben von Fr. Miklosich. Erster Theil. Wien. Friedrich Beck's Universitæts-Buchhandlung. 1857. 8<sup>o</sup>. IV. 380.

Kdor te spise zvesto prebira, čuti pač resnico Čopovih besedi, ter želi berž ko berž v roke dobiti še druge, ki jih pa pozna in izdati more le Miklošič. — Tu naj zaznamnjajo se samo še viri, iz kterih so posneti dosedaj priobčeni spiski: Annalen der Literatur und Kunst. Jahrg. 1809—1812; Vaterländische Blätter. Jahrg. 1812—1820; Archiv für Geographie, Historie, Staats- und Kriegskunst. Jahrg. 1811; Wiener allgemeine Literaturzeitung. 1813; Intelligenzblatt. 1814—1816; Museum. 1812. 1813; Wiener Jahrbücher. 1818. —

Vuk Stefanović Karadžić i Kopitar. Na Dunaju sta se spoznala ta dva moža, in Kopitarju gre zasluga, da je Vuk (roj. 1787, u. 1864) hitrejše zbiral serbske narodne pesni in dajal jih na svetlobo,

da je spisal prvo slovnico in prvi slovar serbskega jezika po govoru prostega naroda, da je vredil serbski pravopis in narodni jezik ločil od cerkvene slovenščine ter povzdignil v književni jezik, da je postal sloveč učitelj svojim rojakom, in kjerkoli se preslavlja Vuk Stefanović Karadžić, ondi se hvalno omenja i Kopitar. — Za znak blagodarnosti je poklonil Vuk koj svojo drugo „Narodno Srbsko Pésnarico“ (u Vienni 1815) Kopitarju, češ, vi ste mene podbunili, da jih počnem izdavat, kot prijatelju serbskega knjižestva, v imenu svojem in vseh Serbov (sviju Serbalja), koji ljubijo svoje narodne pesne in svoje knjižestvo, z lastno čestitko na drugem listu:

3. „Gospodinu Jarneju Kopitaru Krajncu, kes. kraljev. pridvornome Bibliothekaru i Censoru u Vienni, i Varšavskoga jezikoižpitatelnoga sodružestva členu, posvećena“. — O tej posvećbi Kopitar sam piše: „Das zweite Bändchen hat der Herausgeber seinem zwar nicht serbischen, aber doch slavischen Landsmann, dem Hofbibliothekscriptor Kopitar gewidmet. Letzeres, dem unlateinischen Verfasser wohl unbewusst, ganz im liberalen Geiste des Catullischen:

Quoi dono lepidum novum libellum?  
Corneli tibi; namque tu solebas  
Nostras esse aliquid putare — pesnas.

So steht Herr Vuk auch hierin, wie in allem übrigen, hoch über dem gemeinen Haufen der Buchmacher“ (cf. B. Kop. klein. Schrift. pg. 369). — Še bolj pa mu je pomagal pri slovarju, in v tem — „Srpski Rječnik, istolkovan njemačkim i latinskim riječma“ (u Beču, Wien, Viennae 1818) — v predgovoru str. VIII pravi Vuk: „Što se tiče ovdje Njemačkoga i Latinskog jezika, o tom sam radio sa g. Kopitarom, č. k. dvorskim bibliotekarom; ali opet ako se dje nadje, da su koje riječi rdjavo prevedene, tome sam ja kriv, što mu nijesam znao pravo značenje kazati, a ne on, što ga nije znao Njemački iti Latinski istolkovati“.

Joseph Dobrowsky i Kopitar. Znana menda že v Ljubljani po Zoisu sta ta dva možaka vse leta složno delovala, in Kopitarju spet gre zasluga, da je izšla za staro slovanstvo preznamenita in za tisti čas neprecenljiva knjiga:

4. „Josephi Dobrowsky.. Institutiones Linguae Slavicae Dialecti Veteris“.. Vindobonæ, 1822. 8° LXVIII. 1—720. — Da je to res, pripoznava Dobrovský v slovnici tu in tam, posebej v predgovoru, kjer se spominja tudi Zois (na pr. str. XXXI — diligentissimus et scientissimus rerum Slavicarum collector Baro Sigismundus Zois Lublanæ —) in kjer na koncu (str. LXIII IV) piše: „Optabam equidem opus magis elimatum prodere in publicum. Sed continuis amicorum editionem urgentium hortatibus ante tempus cedendum esse existimavi. Inter quos præprimis nominandus mihi est e Vindobonensibus conjunctis-

simus Kopitarius, bibliothecæ palatinæ custos, qui corrigendis diligenter plagulis, oblati e lectissima sua bibliotheca ultro, qui mihi hic deerant, libris, exquirendis, inspiciendis et sedule conferendis quum manuscriptis tum impressis codicibus, quædam etiam opportune monendo, operam meam multum adjuvit. Brevi ille, spero, Lexico Sloveno-græco-latino, quod parat, feliciter absoluto, justiore symbolam conferet ad accuratorem penitiorumque sinceræ dialecti veteris scientiam". — Kopitarjevo „Grammatik der Slav. Spr.“ je po njegovem odhodu iz Ljubljane na Dunaj med natiskovanjem popravljal Vodnik; Dobrovskega „Institutiones“ pa je po le-tega odhodu z Dunaja v Prago vredoval Kopitar ter pridejal tri dostavke, ki se nahajajo str. 705—720 pod naslovom: Epimetra Kopitarii tria (1. Codex Parisinus ex epistola Bobrowsky; 2. Exemplum Grammaticæ Slovenicæ, editæ Mosquæ A. 1648. communicatum a Luc. Mušickij; 3. Steph. Vujanovski Rukovodstvo k Slavenstev Grammaticé, Viennæ 1793.). — Kakor Vuk Stefanović, tako se je tudi Josef Dobrovský (r. 1753, u. 1829) po Kopitarju soznanil s Slovenci. — Dasi mu iskren prijatelj, vendar jako spoštljivo govori vselej o njem Kopitar, češ, magister, patriarcha, summus Dobrovius itd. — Res, velike pomembe je v slovanskem slovstvu; a — kjerkoli se preslavlja učenjak Josef Dobrovský, ondi se častno omenja i Kopitar.

## Poučno berilo.

### Golob selec.

Naj bolj čudno potovanje žival se kaže pri selivnem golobu. Pred pa naj bode omenjen golob pismo nos, ki je umetno izučen. Njegov domovinski čut presega vse človeške pojmove. Mej francoskim mestom Bordeaux (reci: Bordo) in belgijskem Bruselj imeli so več let poštno zvezo s pomočjo tega goloba. Osnovana je bila tako, da so v golobnjakih, zaprtih koših, dalječ odpeljali take golobe, ki so na mah zleteli v svojo domovino, ko so bili izpuščeni. Še bolj mičen je bil poskus, ki so ga naredili golobji prijatelji v Berlinu. Dva goloba pismo nosca so v zaprtih koših iz Ahena prepeljali l. 1849 po železnici v Berlin. Goloba nista bila nikoli čez 6 milj daleč od Ahenskega mesta. Ko so jih v Berlinu obložili s pismi in spustili po versti v zrak, bil je jeden v poltretji uri v Ahenu, drug pa je blizo 4 ure porabil časa do doma. Oba goloba sta izpuščena vzdignila se visoko v zrak, letála v velicah kolobarjih nekaj časa okrog in potem kot blisk zletéla v ravno mér proti Ahenu.

V novejšem času jeli so na to versto golobov še večjo pozornost obračati, odkar so se jako koristni skazali pri oblegi Pariza, glavnega mesta na Francoskem. Parižani so golobe v kletkah spustili v zrak po

zračnih balonih, ko so baloni dospeli drugod na francoska tla, našli so sporočila iz glavnega mesta, ki jih po drugem potu bi nikakor ne bilo mogoče poslati med svet. Golobom vernivšim se, izročili so brez vse skerbi druga poročila o stanu vojske zunaj obleganega mesta.

Zračni baloni in golobje pismo nosci so res dobro sredstvo, da za silo občeje obkoljena trdnjava z drugo prosto deželo; zato se dandanes veliko važnost tej stvari pripisuje in to sredstvo tudi po svetu zelo razširja. Upati je, da se bode nagon goloba pismo nosca na ta način tudi bolje preiskal in spoznal.

Golob selec je v severni Ameriki domač in nahaja se v velikanskih trumah, ki ostajajo dalj časa na posameznih gozdnih krajih. Toliko jih je, da si tega še misliti ne moremo.

Kjer se v gozdu namestijo, tam zasedejo prostora po veliko milj daleč. Pred mnogo leti je v deržavi „Kentuki“ zasedla naselba selivnih golobov gozdnega prostora do blizo 10 milj na dolgo in eno miljo na široko. Povsod so bila drevesa kar pokrita z gnjezdi; ko so kraj zapustili, bila so tla čez in čez po več palcev na debelo z golobjekom pokrita. Snedena je bila vsa mehka trava in tanjše vejice po germovji. Polomnjene so bile veje visokih dreves vsled teže golobov v celih kepah se posedajočih. Nasledke takega pustošenja je poznati mnogokrat po več let, vendar je pa prebivalcem ondotnih krajev, zlasti pa Indijancem ljubo, kadar se prikažejo, kajti mladiči, katerih je le po eden v vsakem gnjezdu, so precej veliki in neznano debeli, njihova mast pa je jako dobra jed (in svinje kermijo ž njim).

Čudna je ta prikaz zastran tega, ker selivni golobje deželo neredno obletavajo. Zdaj pridejo, zdaj gredo, ne oziraje se na čas in okoliščine.

Slavni amerikanski natoroznanec „Wilson“ ceni število take trume do 2 milijard — 2000 milijonov. Drug zanesljiv pisatelj pripoveduje o takej popotnej trumi to-le: „Zrak je bil onih golobov tako napolnjen, da je poldansko solnce otemnelo, kakor, kadar mrači in da je blato padalo na tla, kakor da bi snežilo. Pred solnčnim zahodom sem prišel do Louisvill-a, ki je 55 angleških milj oddaljen; a golobje so še leteli v ravno tako gostih jatah, in to 3 dni kar naprej. Med tem časom je vse prebivalstvo pod orožjem, vsak ima puško in lovi golobe.

To sporočilo zdi se nam neverjetno, a vendar ga poterjujejo pismeno tudi drugi popotniki, še bolj pa smemo preverjeni biti po natvornem čudu, ki je velike važnosti v kmetijstvu in prihaja tudi od tičev, ki se derže po nekaterih ostrovih tihega morja.

Znani so pod imenom Guano-otoki, ki nimajo velike vrednosti morebiti zaradi prostornosti, kajti so samo pusto skalovje, kjer ni drevesa, niti germa; a vendar so jako cenjeni skladi samega najboljšega gnoja, kar se ga nahaja na celem svetu. Polne ladije ga odvažvajo na vse kraje



naše zemlje ter drago plačujejo in drago spečajo. In to gnojilo ni drugzega, kakor blato neke verste pomorskih tičev, ki na milijone tukaj gnjezdijo. Tega tičjeka, guano imenovanega, se je toliko nabralo, da ga je cele visoke sklade, kakor kamenja ali skalovja

Več desetletij bode še mogoče gnojiti naj bolj pusto zemljo obljudenih in omikanih dežel. Vrednost teh otokov ali ostrovov je tako velika, da bi je ne odvagalo vse zlato najdeno do sedaj v Kaliforniji, zlasti če imajo spodnji skladihi teh otokov ravno tako gnojilno moč, kakor zgornji.

Ta gnoj ni drugzega, kakor izmečki ptičev, ki živé samo ob ribah, lovivši jih v morju in ki so morali imeti tukaj skozi tisoč in tisoč let svoje zbirališče, da so se mogli taki skladihi nakopičiti. Po cenniti zgornjih novejših in mehkejših plasti mora znašati število tam bivajočih ptičev veliko milijonov.

Kar živali v velikih skupščinah delajo, v to jih sili nagon. A živali si pridobé tudi sposobnosti, a ne po notranjih nagonih, temveč po skupnem življenju z ljudmi in po odgoji človeški. Se vé, da je natora žival že poprej pripravila in jo vstvarila z lastnostmi, ki jih skupaj smatramo kot nagon krotkosti in pridružljivosti. To so večinoma naše domače živali, ki so nekdaj živele divje, a vendar v skupnosti s svojimi soverstniki. Divje živali pa se ne dajo nikdar vdomačiti, ako žive posamezne, naj so tudi nekoliko vkroténe.

## Naravoznanstvo v ljudski šoli.

### 14. Pad vodoravno ali poprek verženih teles.

Ako veržem žogo vodoravno ali poprek v zrak, toraj naredí krožno čerto, in naposled pade na zemljo. Zakaj se pa žoga ne giblje v ravnej čerti naprej? — Iz vsega, kar smo o tem nauku dosedaj slišali, to prav lahko sklepamo. Sila, s katero žogo zaženemo, — imenovati jo hočemo gibno silo — deluje ali vpliva sicer na žogo le eno trenotje, vendar sili in žene stanovitost žogo naprej v nameri, v kateri smo jo zagnali. Razen te sile, vpliva na žogo tudi potežnost zemlje, ktera jo na doli privlača. Na žogo delujeta ali vplivata dve sili: gibna sila in privlačnost zemlje; prva jo žene v vodoravni ali poprečni nameri dalje, druga jo pa med tem nase privlača. Te dve sili delujeta na žogo v podobi kota; one dve se tedaj združita v skupno delovanje in vplivanje na žogo, katera se mora v diagonali vzporednika obeh sil gibati. Vendar pri tem ne smemo pozabiti, da je sila težnosti vedno enaka, ko se nasproti gibna sila zavoljo zadržka zraka vedno spreminja. Zato se pa tudi vzporednika, ktera namer in velikost obeh sil počitujeta, vedno v drugačne podobe spreminjata. Kakor rasto strani, ktere narejajo težnost, tako rasto

prostori pada drug za drugim in krajšajo se vedno druge strani, ktere gibno silo poočitujejo. — Kaj je nasledek tega? — Nasledek tega je to, da dvokotnica ali diagonala se vsak čas spreminja, ter da je čerta ali pot, v kateri se žoga giblje, sestavljena iz mnogo dvokotov različnih vzporodnikov ali paralelogramov. S narisom

si hočemo stvar pojasniti: Čerka  $T$  nam predstavlja silo težnosti, čerka  $G$  pa gibno silo. Med prikazni sil paralelogramov spada tedaj gibanje. Kriva čerta pa, ktera nareja ali popiše vodoravno ali poprek verženo telo, imenuje se „parabola“ ali metnica.

Gibna sila se tedaj vedno manjša, težnost pa vedno bolj prevladuje; telo, ktero veržemo, pada vedno bolj in bolj k zemlji, tako da na zadnje prišed na njo se umiri. Tega se tudi prepričamo, ako veržemo ali vstrelimo na oddaljeno mesto. Tudi strelec meri više, kakor misli zadeti. Rekli smo, da je sila težnosti vedno jednaka, ter da na žogo vedno jednako vpliva. Iz tega zamoremo posneti, da tudi leteča žoga v vsaki sekundi toliko k zemlji bliže pride, kakor je privlečeno vsako drugo padlo telo. Kakor preide padlo telo v prvi sekundi 15, v drugi  $3 \times 15$ , v tretji  $5 \times 15$  metrov, ravno tako se tudi niža zagnano ali verženo telo v prvi sekundi 15 čevljev ali 4741215 metrov, v drugi za  $3 \times 15$  in v tretji  $5 \times 15$  čevljev. Ako bi n. pr. spustili oblo iz 540 čevljev visokega stolpa, toraj pride ona v 6 sekundah na zemljo; ako bi izstrelili iz ravno take višočine oblo iz puške ali topa, tedaj dospe ona tudi v ravno 6 sekundah na zemljo. Pri drugem primerljaju se nič ne spremeni in ne predrugači, ako je tudi gibna sila smodnika drugačna; spremeni se le dolgost pota in kraj padanja.

Zapomnite si tedaj: Vodoravno ali poprek verženo telo odmakne se od svoje poti za toliko v vsaki sekundi, kolikor znese prostor pada v vsaki sekundi. (Dalje prih.)

## Slovnica v „Začetnici“ in „Drugem berilu“.

(Dalje.)

*Pa idimo k stvari samej; oglejmo si naj prvo §. 1. v „Začetnici“ vsestransko in pretehtajmo njegovo pedagogično vrednost ter ocenimo njegovo praktično veljavo nepristransko.*

*§. 1. se glasi: „Nebo je oblačno. Učenec je marljiv. Kmet je delaven. Lastovka je ptica. Solnce sije. Človek misli. Ali so jagode zrele?*

*Travnik, gora, studenec, ovca, krava, pastir, sosed.*

*Mislite si nekaj o travniku, gori, itd. ter povejte kar ste si mislili!*

Človek more misliti in svoje misli izgovoriti ali pa zapisati. Z besedami razodeta misel je stavek. Na koncu stavka je pika ali vprašaj. Po piki se piše z veliko začetno čerko.

To je zdaj vsa obravnava za „stavek“ skupaj. Nekaj posebnega je pač tukaj, kar bo vsak učitelj zapazil: Stavkova obravnava t. j. privajenje, priučenje stavka se tukaj s posebno kratkostjo, s škerčenostjo, skor bi bil kmalo zapeljan, da bi rekel, golostjo odlikuje. Tu najpoprej pogrešam „primerne“ uvoda, v katerem učitelj učenca v pogovoru napelje, da otrok sam stavke — in to primerne stavke izgovori, da otrok sam pové, da je to mislil in to misel izgovoril. Ako bi bil otrok po učiteljevem navodu — na učiteljevo vprašanje sam kak stavek izgovoril, bi gotovo ne bilo v stavku njemu (otroku) neumljivih besed, na kar se tukaj ni ozir jemalo. N. pr. „marljiv“ ne bo vsak otrok vedel, kaj pomeni ta beseda; tako tudi „z besedo razodeta misel“, ne bo tri četertine otrok v šoli razumelo, kaj pomeni beseda „razodeta“ itd.

Zgledi, iz katerih hočemo pravila speljavati, moraja biti skoz in skoz popolnoma jasni in otroku umljivi, če hočemo z uspehom učiti, nam je „znanemu“ prilagati „neznano ali novo“, drugače je nauk brez temelja.

S pravilom, kakor ga tukaj pisatelj izpeljuje, namreč: Človek more misliti . . . . . je stavek, se jaz popolnoma strinjam, le to bi želel, da učenec sam na to pride po učiteljevem napeljevanji, da izgovarja „svojo misel“.

Hitro za „postavljenim“ pravilom pogrešam popolnoma vaj, na katerih se postavljeno pravilo vsestransko uterjuje, in morda sem ter tje (pri enem ali drugem otroku) kaka urinilša se nejasnost pojasnjuje.

Zdaj pa še nekatere pomiselke, katere mi zbuja metoda, če se začnjenja s stavkom, v obče. Je-li mogoče, da bo dobil sedemletni otrok iz zgor navedene obravnave, pravi in jasen pojem o stavku sploh? Ali bo dobil pravi in jasen pojem o pripovedovalnem stavku? Kdo ga je kaj učil, kaj je vprašalni stavek? Kdaj se stavi vprašalni stavek? Kdaj se je kaj učil o piki, o vprašanji? Kdaj se stavi eno ali drugo ločilo? Ali ne bo imel otrok kar hitro pripravljeno vprašanje (vsaj mislil si bo), če se mu že pove, da se za piko piše z veliko začetno čerko, kako se bo pa pisalo za vprašajem? — vselej? Ako učencu ali učenki s sedmimi leti ali še morda mlajšemu predstavljam stavek, gol stavek, razširjen stavek kot celoten, omejen del govora, koliko raznosti, njemu dosedaj nepoznanih, nakupičim pred njegove telesne in duševne oči? Različnost stavkov v sestavi, namreč stavki v ednini in v množini; da ima stavek v dopovedku enkrat pridevnik, v drugo samostavnik, v tretje glagol. Ali ne bi otrok lahko vprašal gospoda učitelja, predno bi po enem ali drugem zgledu sam stavke delal, zakaj n. pr. se v enih stavkih nahaja besedica **je** a v drugih je zopet nij? Zakaj se enkrat reče n. pr. **oblačno**, a v

drugem stavku delaven; zakaj bi se ne reklo: „Nebo je oblačen“, kakor je tam, „Kmet je delaven?“

Ako bi se tukaj na učencevo povprašanje jelo odgovarjati, kam bi učitelj zabredel! Tu bi bilo treba razlagati spol, število samostavnikov, glagol, pridevnik itd. — Ako pa kdo misli, da učenec ne bo prišel na takšna vprašanja, da ga vsa ta razlika niti motila ne bo, potem pa si jaz vsaj dvomiti prederznem o temeljitosti njegovega znanja o stavku.

No, tudi ta rešilni čolnič še vidim! Slišim nekatere, ki pravijo, vsaj stvar nij kar tako gola otrokom predpostaviti, kakor je tu navedena; tu je samo snutek, kostenjak, kateremu naj učitelj doda kri in meso: on naj sam poišče primernih nalog, primernege navoda in tvarino za utemeljevanje, da, tako je stvar nameravana.

Tudi temu se ne da veljavnost popolnoma odrekati, vendar želim spoštovane mi čitatelje opozoriti na položaj, kateri je sicer žalosten dosti, a se z resnico večinoma vjema. Pripravniki, iz učiteljišča izstopivši novi učitelji se sè slovenščino kaj malo morejo ponašati, če se te slučajno niso privadili prej na kakem zavodu. Ti niti posameznih stavkovih delov slovenski imenovati ne vedo; kako gre takšnemu sè sestavljanjem slovniških vaj v jeziku, katerega se sam nikjer temeljito učil nij, in koliko imajo prave veljave takšni eksperimenti, naj si vsakdo sam misli. Da je pa to resnica, bi lahko posamezne slučaje imenoval — kar pa dotičniki niso sami krivi.

Konečno pa naj še dostavim svoje popolnoma subjektivno mnenje, gledé knjig, katere se imajo učencem v roke dati, v obče. Spisatelji knjig učencem v ljudski šoli namenjenih, naj bi se ne zanašali preveč na učitelja, s tem da spuščajo vso obravnavo in prepuščajo učitelju večji kos dela; marsikteri vzame potem stavek za stavkom kakor je v knjigi in uspeh — se ne doseže.

(Dalje sledi.)

## Dopisi in novice.

— Iz Ljubljane. (Božičnica deškega zavetiša.) Prav vesela božičnica je bila 28. grudnia m. l. (v nedeljo večer) v Alojzijevišu. Veljala je dobrotnikom in dečkom ljubljanskega zavetiša, azila, za uboge dečke. Pričujoči so bili premilostni gospod knez in škof, visokorodna gospa pl. Kallinova, soproga deželnega predsednika, in veliko druge gospode in občinstva. Dr. Gogala je v začetnem ogovoru omenil, kako je ta slovesnost vesela za dobrotnike in za dečke, katerih ima naprava 41, kolik upliv in blagor imajo dobrote za človeštvo še za pozne čase, kaj namreč bi bilo iz teh dečkov, ako bi ne bili dosegli te dobrote? Tudi je izrekel upanje, da se doseže dostojna naprava, ki bi svojemu namenu popolno zadostovala. Rekel je tudi nekatere besede mladenčem, kako morejo biti hvaležni, pobožni itd. — Nasledovalo je prav živo petje in deklamovanje, iz česar je bilo očitno, kako lepo se mladina odlikuje v ti napravi. — Naslednjič so bili mladenči v velikem številu obdarovani ter so prejeli dobre obleke, velike



cule. To je bilo veselje! — K sklepu so višji pastir ob kratkem omenili nezmernih milost božičnih praznikov, nekoliko delj se pomudili pri prazniku tega dneva (nedolžnih otročičev), ki je pravi praznik azilskih dečkov. Razlagali so, kolika dobrota je zavetišče, zahvalili dobrotnike. Mladenče pa so opomnili, da sv. Vincencij Pavljanski je prvi vzrok, da zdaj te dobrote uživajo, njega naj zvesto časté, se mu priporočujejo, varujejo naj se greha, za dobrotnike pa naj pridno molijo. Blagoslovili so pričujoče, — in pričel se je »bazar« ali razprodajanje raznih reči v prid zavetnice.

»Zg. D.«

— **Katoliška družba rokodelskih pomočnikov** je na novega leta večer, rokodelskih učencev ali dečkov pa sv. treh kraljev večer imela jako veselo in podbudno božičnico, pri kateri so družniki peli, govorili vzajemno po slovensko in nemško, igrali umetno, da jim bodi vsa hvala. Družnike vadi v petji g. A. Kržič, dečke pa p. Angelik, z mnogo spretnostjo in velikim trudom. Dečke je posebej slovensko ogovoril č. g. J. Rozman prav primerno in podučno. Naposled so bili nekteri obdarovani, nekteri so v tomboli skušali svojo srečo. Bog daj, da marljivi društveni predsednik gosp. J. Gnjezda k bližnji 25letnici doseže, kar bi vspeh močno povzdigovalo, ter pridobi družbi rokodelski lastno hišo!

— **Okrajni šolski svet okolice ljubljanske** je v četrtek 8. t. m. izrekel se zoper vpeljavno nemškega jezika na večrazrednih ljudskih šolah in to iz treh vzrokov: 1. bi bilo to na škodo drugim šolskim predmetom in otroci bi se nemščine vendar le ne naučili; 2. bi bilo zoper §. 19 državnih postav; 3. ima v tej važni reči odločiti le deželni zbor. — Kakor zvemo, je že več okrajnih šolskih svetov storilo enake sklepe. To je lep odgovor večini deželnega odbora kranjskega.

— **Slovensko učiteljsko društvo** je imelo odborovo sejo 8. t. m. Bili so navzočni razun ljubljanskih tudi 3 unanji odborniki. Razgovor je bil zopet o uredovanji »Učit. Tov.« — Odborniki so med sabo določili, kdo bode to, kdo uno pisal, pregledoval itd., o vseh vprašanjih je bilo popolnoma porazumljenje med navzočnimi, ker vse vodi le jedna misel, t. j. koristiti narodni stvari, kolikor je posameznemu mogoče in kolikor se to strinja z njegovim stanom in poklicom. Društveni shodi so res naj bolj pripravno sredstvo, da bratovska vez ne odjenja. Prihodnja odborova seja bode 5. februarja ob navadnem času.

— **Podporno društvo** učiteljskim pripravnikom je imelo 7. dec. m. l. svoj vsakoletni občni zbor. Iz sporočila povzamemo, da je društvo imelo dohodkov 347 gl. 35 kr. Izdalo se je 123 gl. ubožnim pripravnikom, za jedilne marke v ljudski kuhinji 123 gl., dalej so dobili nekateri bukev, obleke itd. V društvenem odboru so gg.: ravnatelj Hrovat (pervomestnik), profesor Linhart (blagajnik), Gerkman (tajnik) in J. Sima.

»Schltzg.«

— **Iz Gorenjskega** nam piše prijatelj: V kljub hudemu mrazu otroci letos tako pridno hodijo v šolo, kot redkokdaj. Menda jih vabi prijetno topla šolska soba k uku, derv bodemo pa tudi toliko požgali, kot menda še nikoli toliko. Vsak dan gori kot k peki. Bog ti daj v novem letu vsega tega v obilni meri, česar si sam želiš. (Jaz si v javnem življenji pred vsem želim ravnopravnosti v dejanji, a ne samo na papirji, kaj se vé, ali jo bodemo dosegli? Vr.) Ostani nam tudi se zanaprej močni (beri: mučni) steber. Serčni pozdrav tebi in sobratom. —

— **Iz Celja**, 5. januarja. (Nov šolsk list.) Tukajšni rodoljubi so sklenili, dvakrat na mesec izdajati časnik pod naslovom: »Popotnik«, list za šolo in dom. Program je ta-le: 1. Znanstveni spisi. 2. Učna tvarina za šolo. 3. Narodne pravljice, pripovedke, šege in pesni. 4. Životopisne in krajepisne

črtice. 5. Slovstvo. 6. Dopisi. 7. Razne novice in druge stvari. 8. Kratkočasnice in uganke. 9. Listnica. 10. Naznanila. List bode izdajal g. M. Žolgar, uredoval g. Jak. Lopan, tiskal pa g. Jan. Rakuš. Cena za celo leto znaša 3 gl., za pol leta 1 gl. 50 kr. Naročnina se pošilja izdajatelju gosp. M. Žolgar-ju, dopisi pa uredniku g. Jak. Lopanu v Celji. N.

— † Umerl je 4. januarja znani slovenski pesnik, župnik g. J. Virk v Ločah. Pogreba se je udeležilo okoli 30 duhovnikov, okrajni glavar celjski, g. Haas, udje okrajnega šolskega sveta, odborniki konjiške hranilnice, ki so položili na rakev venec. Konjiški pevci zapeli so slovensko nagrobnico. Ljudstva je došlo od vseh strani jako obilo — dokaz, kako priljubljen je bil ranjki naš pesnik. —

— **Iz celjske okolice.** Po sklepu okrajne učiteljske konference meseca septembra m. l. pri sv. Jurju njž. se v okrajih: Celjska okolica, Šmarje, Konjice upeljejo Musil-ove pisanke v šole, vendar s tem pogojem, da Musil. pisankam preskerbi pod podobe slovenske napise, kakor tudi da posloveni zgodovinske slike, zemljevide in da se tudi v izboru v tem ozira na slovenske kraje. — Celjsko učiteljsko društvo, kateremu je Musil priporočal svoje pisanke, risanke itd., se je Musilu v podobnem smislu izjavilo. — Musil se je izrazil, da je vsem tem zahtevam pripravljen ustreči in prosi, da naj se mu le stavijo predlogi, kateri predmeti naj pridejo na pisanke pripravnim slovenskim pokrajinam.

Izmed učiteljstva celjskega okraja se je volil odbor petih udov, kateri bo tu Musilu stavil svoje nasvete gledé gradiva, kateri ima priti na pisanke, slovenskim šolam namenjene.

**Pruska-Šlezija.** — (Dobra znamenja.) Odkar je gospod pl. Puttkammer naučni minister, so tudi nižje šolske oblasti na bolje ukrenile. Omenimo danes le dvoje dogodeb. Ko so v Rosenberg slovesno odpirali katoliško učiteljsko semenišče, je govoril g. deželni svetovalec dr. Slavicki iz Vratislave tako, kakor že dolgo nismo kaj takega slišali iz vladinih ust. Povdarjal je, da je vera in bogoljubnost podlaga vsaki odgoji in vsakemu pouku, omenil je še celo svetnika tega dneva, namreč Karola Boromejskega, katerega je gojencem semenišča stavil v izgled in posnemanje. Drugo veselo znamenje, o katerem poročamo, je, da je vlada ukazala magistratu v Katavien, naj župniku, kateri je uže leta in leta poučeval za prvo spoved v mežnariji, odkaže potreben prostor v šoli. Bog daj, da bi to nadaljevalo. — Op. vr. Znano je, da nemški cesar vero na »pomagaj« kličé vselej takrat, kadar se sliši o napadu na kakega kralja ali cesarja; postav pa, s katerimi katoliške svečenike odpravlja in zatira, teh, teh pa ne prekličé. — Kaj vse to pomaga, Bog tudi mogočnim ni za šalo.

— „**L. Schlztg.**“ piše, da »krain. Landes-Lehrerverein« z nikomu ni kompromisa delal (mit niemanden einen Compromiss abgeschlossen hat). Da bode pa »Schlztg.« tudi slovenske sestavke prinašala, o tem so se uže pred 4 leti menili, le to se še ni dognalo, kako se ima to izpeljati? — *To se nam čisto verjetno zdi, iz svojega stališča L. L. Verein doslednje ravna; tudi jaz nisem situacije nikdar drugače sodil; kedar bode „krain. L. L. Verein“ za dobro spoznal, bode uže „L. Schlztg.“ slovenski pisana.* — *Sedaj pa še tega treba ni, isto tako jim ni treba kompromisa delati s kom; vlada je bolj na njih strani, kakor na naši. Govorica o kompromisu je bila tedaj med svet poslana, da so nekateri lože prestopali iz tabora v tabor. Sicer pa ni vzroka da bi „L. L. Verein“ ne sprejemal uskokov, ako se skesani podajo v njih tabor in tam pokoro delajo; vredništvu „Schlztg.“ ni to nikakor mala satisfakcija, ako tisti, ki je poprej najhuje mahal po*

*njim, sedaj postaja njemu zvesti oproda. — Od tega časa pa, kar slovenski listi g. Lapajnetu niso več na razpolaganje in tudi „Schlztg.“ ne prinaša več takih zabavljic na slovenske učitelje, kakor nekdaj, pošilja pa ta naš prijatelj (?) svoje spise drugam, v Prago, in tam udriha po „Učit. Tov.“ in njega uredniku. Ako to in še marsikaj družega človek premišljuje, mora nehoté vzklikniti: Dobri Bog! varuj me mojih prijateljev, neprijateljev se bodem že sam branil.*

— „**Popotnik**“, list za šolo in dom, je priromal tudi k nam v belo Ljubljano ter prinesel, kakor je obetal, raznoverstnega blaga na izbiranje. Glej spredaj »dopis iz Celja« 5. januarija. List ima lepo unanjo obliko in boče izhajal 10. in 25. dne vsacega meseca.

— „**Zvon**“ pravi v poslednji številki m. l., da ga nisem razumel, jaz mu z enako pravico lahko ravno tako rečem, da on mene ni razumel in mu še lahko zagotovim, da se midva tako dolgo ne bova razumela, dokler on ostane pri svoji zadnji misli: da pedagogično polje je ločeno od verskega, očitajoč »krojaču Stricu«, »da s pedagogičnega polja, kterega ni tako vaje, takoj vdari na versko polje, kjer se bolj, kjer se prav domačega čuti«. Stric namreč mora ostati pri svoji terditvi, da odgoja, če hoče kaj izdati, mora biti zidana na verskem polji, ne zunaj kje, to zaterjuje po svoje tudi nemški cesar svojim ljudem, in čutiti je, da ne zastoj.

Kolika ironija je tudi to, da zaverški »krojača Strica«, ki se čuti prav domačega na verskem polji, se oberne do častite duhovščine (ki menda na verskem polji ni tako domá káli?) Duhovstvu pripoveduje, da zastopa tudi »idealizem«, »samo da gre ono še malo dalje!« To »malo« pa ni tako majčkino, kakor se mu zdi. »Zvon« je terdil, da ima odgoja nalog »vlovečevati (nekateri Nemci pravijo: die Christen zu Menschen machen)«, jaz sem pa rekel, da je to zelo zelo različno od katoliške izreje in povedal v čem. Mislim, da je to duhovnom bolj jasno, nego krojačem. Če ima pa »Zvon« res pravo gorko katoliško vero, naj jo pokaže kje, ne da bi spet kakor lani v prvi povesti hvalil takega božičnega dobrotnika, ki na sv. večer poleg obdarovane bolnice pečenko obira, ko se je po cerkvenih zapovedih vsak katoličan dolžan postiti; če se ne, je kot grešnik graje vreden.

Namen boja pa je blizo dosežen: Zvon je »Dragoljubce« dvakrat pohvalil, jaz pa enkrat — ergo prepričajte se sami!

*Stric.*

— **Znani zaslužni skladatelj slovenski, g. Anton Foerster**, učitelj petju na c. kr. srednjih šolah in vodja glasbi v ljubljanskej stolnej cerkvi, je po svoje večletnej izkušnji sestavil in v drugem pomnoženem izdanju pri gsp. R. Milicu tiskati dal knjižico, katerej je naslov: »Teoretično-praktična pevska šola«. O tem najnovjšem delu cenjenega našega komponista je prinesel »Sl. Narod« v 6. št. t. l. zelo pohvalno kritiko, s katero se tudi mi po vsem strinjamo in jo zatoraj tukaj podajemo svojim čestitim čitateljem. Omenjeni slovenski list piše: »Pregledavšim to 88 strani obsežajočo prav lično knjižico, nam je reči, da so nje vaje in pesni (naj si bodo 1-, 2-, 3- ali 4-glasne) lepo ubrane in melodične za vse razne glasove, a posebno za zbornu petje — zato je osobito priporočati učiteljem petja, šolam in čitalnicam. Kratko in jasno se v tej »Pevskeji šoli« pripoveduje in razklada vse, kar ima pevec znati, in sicer sistematično in postopno, kakor to nahajamo v malokaterih knjigah take verste. Prehod z nižjih pojmov do višjih je tukaj tako lepo urejen, da se pevec vodi po naravnej poti od prvih početkov do vrhunca umetelnosti. A ker nema biti nobena umetelnost brez duhá, t. j. mehanično pridobljena,

skerbel je g. pisatelj zelo umno, da se pevec uči pri jednoglasnih vajah (katerih je 20 št.) raznih taktov, vseh intervalov v dijatoničnej C-durškali in kar je najglavnejšega: uči se glasove zadevati. Pri tem so mu dobre vodnice številke nad notami, kaže mu intervale (ziffermethode), a številke pod notami mu naznanjajo takt. Skladbam je podložen tudi primeren nemšk in slovensk tekst, kakor je obče vsa »pevska šola« dvojezična. Tudi sledeče 2-, 3- in 4-glasne vaje (št. 21—33) pripomorejo v to, da pevec v zboru lahko poje kateri si bodi glas, ako mu niti znana ni raba »križcev in bé«. Kar se tiče nauka o »durih« in »molih«, smo uverjeni, da je sestavljen tako umevno in temeljito, da se vsej težkoči tega oddelka »pevske šole« more vsak pazljiv pevec ogniti na najlažji način, ter si za vselej prisvojiti z malim trudom. Z veseljem opazamo, da v tej knjižici ni one suhoparnosti, katera se tako često nahaja v jednacihi spisih, nego se tukaj tolmačijo vsi pevski zakoni zanimivo, ter so pesni in vaje (št. 34—109) vrlo koristne za popolno izvežbanje raznih glasov. Na konec so pridejane tudi še »glasbene olupšave« s praktično vajo (št. 110), potem »umeteljni izrazi«, rabeči glasbi, in naposled razne »krátice«. »Pevska šola« A. Foerster-jeva je dobro došla vsem, kateri se žele učiti petja, ali onim, ki se hoté seznaniti sè to umetelnostjo sploh, osobito bode gódila učiteljem, kateri v njej mogó najti dovolj in raznih nalog za svoje učence. Kakor po svojem obsegu, priporoča se to literarno novoletno darilce tudi po tipografskeji svojej elegantnosti in dela vso čast g. R. Milic-ovi tiskarni, katera je v novejšem časi zopet dobro napredovala in jej — osobito v tiskanji not — v vsej Ljubljani ne najdemo vredne tekmovalke! — »Teoretično-pevsko šolo« ima na prodaj g. založitelj A. Foerster v Ljubljani. Cena, — primerno zelo nizka — jej je samo 75 kr. (po pošti prejetej 80 kr.) J.

— † 3. t. m. je umerla M. Marija Strus, prednica nunskega samostanu, v 75. l. svoje starosti, in v 51. l. od kar je bila samostanu pridružena. Čast. nune izvolile so si drugo prednico M. Antonija Murgelj, ki je v 50. letu svoje starosti in v samostanu uže 25 let. Prednica nunskega samostana je tudi vodja dekliškima šolama (unanji in notranji). Dokler se po nunskih šolah ženska mladina kerščansko izreja, kerščanski živelj tudi po družinah ne bode zginil; zato so pa od nekđaj bile samostanske šole nekaterim tern v peti, a tudi sedaj ni drugače. Na kisle sadje se ose ne vsedajo.

— **Javna zahvala.** Blagorodni gospod vitez dr. Močnik v Gradcu je tudi letos, kakor druga leta poslal »Narodni šoli« lep dar 10 gl. — Za to lepo pripomoč in skazano sočutje izreka naj toplejšo zahvalo odbor „Narodne šole“.

### Razpisi učiteljskih služeb.

**Na Kranjskem.** Na mestni dekliški šoli v Ljubljani, služba za podučiteljico, l. p. 400 gl. in 10% starostne doklade; mestnemu šol. svetu do 6. februarija t. l. — V šol. okraji Litijskem: Na 1razredni šoli v Hotiču, učit. služba, l. p. 400 gl. in stanovanje, do 31. januarija t. l. V šol. okraji Kočevskem: Na 4razredni lj. šoli v Ribnici, III. učit. služba, l. p. 500 gl., do 28. januarija t. l.

**Na Štajarskem.** Podučiteljska služba v Ljutomeru, l. p. 560 (za neizprašane 420 gl.), do 31. januarija; podučiteljska služba v Središči (Polstrau) 440 (330) gl., do 20. januarija, in v Vurbergu pri Ptuj, podučit. služba, l. p. 440 (330) gl., do 28. januarija t. l.